

2022: ఏపీ హైకోర్టు:12297

ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టులో..

2022 డబ్ల్యు.పి.నెం.1402

మధ్య:

భవానీ మహిళా ట్రస్ట్ (బీఎంటీ) రిజిస్టర్డ్ కార్యాలయం గుంటూరు జిల్లా పాతూరు, పెదకాకాని డి నెం.1-111, దాని చైర్ పర్సన్ పాములపాటి పద్మావతి, డబ్ల్యు.పి.నెం.1-128, పాతూరు, పెదకాకాని, గుంటూరు జిల్లా.

... అర్జీదారు

మరియు

1. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పంచాయతీరాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖ ముఖ్య కార్యదర్శి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సచివాలయం, వెలగపూడి, అమరావతి, గుంటూరు జిల్లా.
2. జిల్లా కలెక్టర్, గుంటూరు జిల్లా, గుంటూరు.
3. గుంటూరులో జిల్లా పంచాయతీ అధికారి, గూడూరు జిల్లా
4. తహసీల్దార్, పెదకాకాని మండలం, గుంటూరు జిల్లా
5. పెదకాకాని గ్రామపంచాయతీ, దాని పంచాయతీ కార్యదర్శి, పెదకాకాని గ్రామం, పెదకాకాని మండలం, గుంటూరు జిల్లా.

ప్రతివాదులు.....

తీర్పు వెలువడిన తేదీ : 05.05.2022

గౌరవనీయ జస్టిస్ ఆర్.రఘునందన్ రావు

1. స్థానిక వార్తాపత్రికల రిపోర్టర్లు : అవును/కాదు

తీర్పులు చూసేందుకు అనుమతించవచ్చా?

2. తీర్పు కాపీలను మార్క్ చేయవచ్చా : అవును/కాదు

లా రిపోర్ట్లు/జర్నల్స్ కు:

3. లార్జిస్ట్ ఫెయిర్ కాపీని చూడాలనుకుంటున్నారా : అవును /కాదు

తీర్పు గురించి?

అమరావతిలో ఏపీ హైకోర్టులో..

గౌరవనీయులైన జస్టిస్ ఆర్.రఘునందన్ రావు

W.P.No.1402 of 2022

తేది: 05.05.2022

మధ్య:

భవానీ మహిళా ట్రస్ట్ (బీఎంటీ) రిజిస్టర్డ్ కార్యాలయం గుంటూరు జిల్లా పాతూరు, పెదకాకాని డి నెం.1-111, దాని చైర్ పర్సన్ పాములపాటి పద్మావతి, డబ్ల్యూవో మల్లేశ్వరరావు, డి నెం.1-128, పాతూరు, పెదకాకాని, గుంటూరు జిల్లా.

... అర్జీదారు

మరియు

1. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర పంచాయతీరాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి శాఖ ముఖ్య కార్యదర్శి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సచివాలయం, వెలగపూడి, అమరావతి, గుంటూరు జిల్లా.
2. జిల్లా కలెక్టర్, గుంటూరు జిల్లా, గుంటూరు.
3. గుంటూరులో జిల్లా పంచాయతీ అధికారి, గూడూరు జిల్లా
4. తహసీల్దార్, పెదకాకాని మండలం, గుంటూరు జిల్లా
5. పెదకాకాని గ్రామపంచాయతీ, దాని పంచాయతీ కార్యదర్శి, పెదకాకాని గ్రామం, పెదకాకాని మండలం, గుంటూరు జిల్లా.

ప్రతివాదులు.....

పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది : శ్రీమతి టి.వి.శ్రీదేవి

ప్రతివాది నెం.2 తరపు న్యాయవాది : రెవెన్యూ కోసం ప్రభుత్వ ప్లీడర్

ప్రతివాది నెం.5 తరపు న్యాయవాది : శ్రీ కోటిరెడ్డి ఇడమకంటి (ఎస్సీ)

రిఫర్ చేసిన కేసులు:

1. 2007 (4) ALT 550

2. 2015 (4) ALT 296

3. 2020 (4) ఏపిఠ్ఠి 250

గౌరవనీయ జస్టిస్ ఆర్.రఘునందన్ రావు

2022 డబ్ల్యు.పి.నెం.1402

ఉత్తరువు:

పిటిషనర్ వాదన:-

ఎ) స్త్రీ, బాలికల అభ్యున్నతి కోసం గుంటూరు జిల్లా పెదకాకాని మండలంలో శ్రీమతి నాగండ్ల సాంబరాజ్యం 1967లో భవానీ మహిళా మండలిని స్థాపించారు.

బి) శ్రీమతి స్వర్ణీయ నాగండ్ల సాంబరాజ్యం తండ్రి గ్రామంలోని సై నెం.560లో 0.54 సెంట్లు సహా గ్రామంలోని వివిధ భూములకు యజమాని.

సి) 17.02.1945 నాటి రిజిస్టర్డ్ ఆఫ్ సెటిల్మెంట్ ద్వారా ఆయన ఈ భూమితో పాటు ఇతర భూములను తన కుమారుడు స్వర్ణీయ శ్రీ నాగండ్ల సూర్య నారాయణ పేరిట సెటిల్ చేశారు.

డి) శ్రీ నాగండ్ల సూర్య నారాయణ మరణానంతరం, సై.నెం.560 లోని ఎ.సి.0.06 సెంట్ల టైల్స్ ఇంటితో సహా ఆ ఆస్తిని ఆయన కుమార్తె శ్రీమతి స్వర్ణీయ నాగండ్ల సాంబరాజ్యంకు బదలాయించారు. 1967 నుంచి భవానీ మహిళా మండలికి ఈ టైల్స్ హౌస్ అంకితం చేయబడింది.

ఇ) ఆమె మరణానంతరం, రిట్ పిటిషన్ కు మద్దతుగా దాఖలు చేసిన అఫిడవిట్ (ఇకపై డిపోజిట్ అని పిలుస్తారు) బాధ్యతలు స్వీకరించి, ఆ భవానీ మహిళా మండలిని కొనసాగించారు. 21.07.2014న పెదకాకాని సబ్ రిజిస్ట్రార్ ముందు ట్రస్ట్ కార్యాలయం పాతూరులోని డి.నం.1-111లో సై.నెం.560లో ఏ.సి.0.06 సెంట్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్నట్లు చూపిస్తూ డీడ్ ఆఫ్ ట్రస్ట్ ను కూడా రూపొందించి నమోదు చేశారు.

ఎఫ్) ఈ ప్రాంతంలోని మహిళలు మరియు బాలికల అభివృద్ధి కోసం వివిధ కార్యకలాపాలను నిర్వహించడానికి ఈ టైల్డ్ హౌస్ ఉపయోగించబడిందని చెబుతారు మరియు రిట్ పిటిషన్ తో పాటు అటువంటి కార్యకలాపాలను చూపించే ఫోటోలను కూడా దాఖలు చేశారు.

జి) 12.01.2022న 5వ ప్రతివాది 06.01.2022 నాటి నోటీసును ఆర్డీ నెం.3/2022లో అతికించారు. సెక్షన్ 58, 98 (10, 103 (60 జీవో ఎంఎస్ నెం.188తో కలిపి 60వ లైబ్రరీని నిర్మించాలని ప్రతిపాదించారు. 21.07.2011లో మహిళా లైబ్రరీని నిర్మించాలని ప్రతిపాదించారు. భవానీ మహిళా మండలి మూడు రోజుల్లో భవనాన్ని ఖాళీ చేయాలని, లేనిపక్షంలో భూమిని స్వాధీనం చేసుకుంటామని హెచ్చరించింది.

హెచ్) ఈ నోటీసు గురించి తెలుసుకున్న పిటిషనర్ ట్రస్ట్ 5వ ప్రతివాదికి భవానీ మహిళా మండలి ప్రభుత్వ భూమిలో కాకుండా ప్రైవేట్ ఆస్తిలో నడుస్తోందని, పిటిషనర్ ట్రస్ట్ స్వాధీనంలో జోక్యం చేసుకోవద్దని 5వ ప్రతివాదిని కోరింది.

1) 17.01.2022న 5వ ప్రతివాది జేసీబీతో భవనాన్ని కూల్చివేయాలని కోరారు. ఈ దశలో పిటిషనర్ ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్ ద్వారా ఈ హైకోర్టును ఆశ్రయించారు.

2. 21.01.2022న ఈ కేసు కోర్టు ముందుకు వచ్చే సమయానికి టైల్స్ వేసిన ఇంటిని కూల్చివేసి, కంప్యూటర్లు సహా పిటిషనర్కు చెందిన మెటీరియల్, ఆస్తులను 5వ ప్రతివాది తీసుకెళ్లారు. 21.01.2022 న, పెదకాకాని గ్రామం మరియు మండలంలోని సి.నెం.560 మరియు 557 లోని మొత్తం భూమిని సర్వే చేసి, పెదకాకాని గ్రామంలోని సై నెం.560 లోని డి.నెం.1-111 ఉన్న ఇంటిని 5వ ప్రతివాది కూల్చివేశాడా లేదా అనే దానిపై తదుపరి విచారణ నాటికి ఈ కోర్టుకు నివేదిక సమర్పించాలని రెండవ ప్రతివాదిని ఆదేశించింది. రెండో ప్రతివాది దాఖలు చేసిన నివేదికను ఈ తీర్పు సందర్భంగా పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు.

3. భవనం కూల్చివేత తర్వాత పిటిషనర్ ఇంటిని కూల్చివేయడంలో 5వ ప్రతివాది చర్య ఏకపక్షంగా, భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14, 21, 300-ఏలను ఉల్లంఘించినట్లు ప్రకటించాలని, పిటిషనర్కు ఆస్తిని నిర్మించడం ద్వారా తిరిగి స్వాధీనం చేసుకునేలా ప్రతివాదులను ఆదేశించాలని లేదా నష్టపరిహారం చెల్లించేలా ప్రతివాదిని ఆదేశించాలని పిటిషనర్ కోరారు. భూసేకరణ, పునరావాసం, పునరావాసం చట్టం 2013 ప్రకారం న్యాయమైన నష్టపరిహారం, పారదర్శకత చట్టం కింద భూసేకరణ చర్యలు చేపట్టడం ద్వారా.

4. 5వ ప్రతివాది-గ్రామపంచాయతీ కౌంటర్ దాఖలు చేసి ఇలా పేర్కొంది.

జ) సై నెం.557లో టైల్స్ వేసిన ఇంటి స్థానంలో గ్రంథాలయం ఏర్పాటు చేయాలని గ్రామస్తుల నుంచి విజ్ఞప్తి వచ్చింది. ఈ అభ్యర్థన మేరకు 07.10.2021 న గ్రామసభ సమావేశం నిర్వహించి, ప్రభుత్వ స్థలంలో గ్రంథాలయం నిర్మించాలని తీర్మానించారు. ఈ తీర్మానానికి అనుగుణంగా గ్రామపంచాయతీలు 10.12.2021న ఇప్పటికే ఉన్న టైల్స్ ఇల్లు, ఇతర ఆక్రమణలను తొలగించి గ్రంథాలయాన్ని నిర్మించాలని తీర్మానించారు. 06.01.2022 న టైల్స్ ఉన్న ఇంటిని ఖాళీ చేయమని డిపోసెంట్యూ నోటీసు జారీ చేశారు. రశీదు ఆమోదం లభించకపోవడంతో టైల్స్ వేసిన ఇంటిపైనే నోటీసు అతికించారు. స్పందన లేకపోవడంతో మరింత గడువు ఇస్తూ 10.01.2022న మరో నోటీసు ఇచ్చారు. నోటీసులో ఇచ్చిన గడువు ముగియడంతో టైల్స్ వేసిన ఇంటిని తొలగించారు.

బి) పిటిషనర్ చెప్పినట్లు సర్వే నంబరు 560లో కాకుండా గ్రామంలోని సర్వే నెం.557లో టైల్స్ ఇల్లు ఉంది. 1999లో రిట్ అఫిడవిట్ దాఖలు చేసిన వ్యక్తి తల్లి సేల్ డీడ్ ను అమలు చేసింది. ఈ సేల్ డీడ్ లోని షెడ్యూలులో సి.నెం.560/2లో విక్రయించిన ఆస్తికి పశ్చిమ సరిహద్దుగా మహిళా మండలిని చూపించారు. దీన్నిబట్టి ఆ టైల్స్ ఇల్లు సై నెం.560లో కాకుండా సై నెం.557లో ఉన్నట్లు తెలుస్తోంది. సి) 2వ ప్రతివాది, జిల్లా కలెక్టర్ నిర్వహించిన సర్వేలో టైల్స్ ఇల్లు సై నెం.557లో, 1-111 ఉన్న ఇల్లు సర్వే నెంబరు 172లో ఉన్నట్లు తేలింది.

5. రిట్ పిటిషన్ పెండింగ్లో ఉన్న సమయంలో కూల్చివేసిన భవనం సరైన చిరునామా డి.నెం.5-128, శివాలయం రోడ్, పెదకాకాని, గుంటూరు జిల్లా అని పేర్కొంటూ 2022 నాటి ఐఏ నెం.2 దాఖలు చేశారు. తొలుత తన తల్లి హౌస్ నెం.5-94లో మహిళా మండలిని నడుపుతోందని, హౌస్ నెం.5-94కు పడమర వైపున టైల్స్ ఇల్లు నిర్మించి, దానికి 5-128 నంబర్ ఇచ్చారని పిటిషనర్ వాదించారు. పిటిషనర్ కార్యాలయమైన ఇంటి నంబర్ 1-111లో నివసిస్తున్న ఆ ఇంటి చిరునామాను పొరపాటున 5-128కు బదులుగా 1-111గా చూపించారు. ఈ అప్లికేషన్ అనుమతించబడింది.

6. రెండో ప్రతివాది నివేదికను ఇలా దాఖలు చేశారు.

ఎ) పెదకాకాని గ్రామంలోని సై నెం.557 ఆగ్నేయ మూలలో ఏసీ.0.06 సెంట్ల విస్తీర్ణంలో ఉన్న ఈ భూమి సై నెం.560లో లేదు. డి.నెం.1-111 ఉన్న ఇంటి విషయానికొస్తే సదరు ఇల్లు భూమికి కిలోమీటరు దూరంలో ఉంటుంది. 557లో ఉన్న పిటిషనర్ పేర్కొన్న ఇంటిని కూల్చివేశారు.

బి) 5వ ప్రతివాది కౌంటర్ అఫిడవిట్ లో పేర్కొన్న సమావేశాలతో పాటు, 06.01.2022న మరో గ్రామసభ నిర్వహించి ప్రభుత్వ భూమిని స్వాధీనం చేసుకుని లైబ్రరీని నిర్మించాలని తీర్మానించారు.

సి) సర్వే నంబరు 557లో కూల్చివేసిన టైల్స్ ఇల్లు ఉన్న స్థలాన్ని రీ సెటిల్మెంట్ రిజిస్ట్రో గ్రామ కంఠంగా వర్గీకరించారు. 2018లో నిర్వహించిన పీఆర్ఐఎస్ సర్వే ప్రకారం ఈ భూమిని ప్రభుత్వ భూమిగా గుర్తించారు.

డి) పిటిషనర్ కు 06.01.2022, 10.1.2022 తేదీల్లో నోటీసులు ఇవ్వాలని కోరినా తిరస్కరించి 17.01.2022న ఫోలీసులు, రెవెన్యూ అధికారుల సమక్షంలో టైల్స్ ఇంటిని తొలగించారు.

తీర్మానాల ఆధారంగా పంచాయతీరాజ్ చట్టం, జీవో ఎంఎస్ నెం.188లోని నిబంధనల ప్రకారం టైల్స్ తొలగించిన ఇంటిని తొలగించేందుకు అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవాలని పంచాయతీరాజ్ విస్తరణాధికారి పంచాయతీ కార్యదర్శిని ఆదేశించారు.

F) టైల్స్ వేసిన ఇంట్లో డోర్ నెంబరు 19-15 ఉంది మరియు 1-111 కాదు. జి) 06.01.2022, 10.1.2022 తేదీల్లో జారీ చేసిన నోటీసుల్లో ఎలాంటి వివరణ కోరలేదని, కేవలం టైల్స్ ఉన్న ఇంటిని ఖాళీ చేయాలని పిటిషనర్ను కోరారు.

హెచ్) G.O.Ms నెం.188 ప్రకారం అభ్యంతరాలు తెలిపేందుకు నోటీసు ఇవ్వాలని, విచారణ జరిగిన తర్వాతే తొలగింపు చేపట్టాలని పేర్కొంది. ప్రస్తుత కేసులో నోటీసులు ఇచ్చినా విచారణ చేపట్టలేదని, ప్రక్రియను పాటించని పంచాయతీ కార్యదర్శి, విస్తరణ అధికారిపై క్రమశిక్షణ చర్యలు తీసుకున్నామన్నారు.

7. పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది శ్రీమతి టి.వి.శ్రీదేవి, 5వ ప్రతివాది తరపున స్టాండింగ్ కౌన్సిల్ శ్రీ కోటిరెడ్డి ఇడమకంటి, రెండో ప్రతివాది తరపున గవర్నమెంట్ ప్లీడర్ ఫర్ రెవెన్యూ వాదనలు వినిపించారు.

8. రిట్ పిటిషన్లో అన్ని పక్షాలు చేసిన ప్రత్యర్థి వాదనల నుంచి సేకరించగల వాస్తవాలు ఈ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

ఎ) పిటిషనర్ల ఆధీనంలో ఉన్న సై నెం.557లో టైల్స్ ఇల్లు ఉంది. ఈ టైల్స్ ఇల్లు పిటిషనర్ ఆధీనంలో ఉందని, 1960ల నుంచి పిటిషనర్ వాడుతున్నారని పిటిషనర్ల వాదన. ప్రతివాదులెవరూ తమ కౌంటర్ అఫిడవిట్లలో ఈ విషయాన్ని ఖండించలేదు. అందువల్ల ఈ టైల్స్ ఇల్లు పిటిషనర్ ఆధీనంలో ఉందని, 1960ల నుంచి పిటిషనర్ వాడుతున్నారని పేర్కొంది.

బి) వివాదాస్పద ఏసీ.0.06 సెంట్రల్ భూమిని పునరావాస రిజిస్టర్ లో గ్రామకాంతం భూమిగా వర్గీకరించారు. ఆ తర్వాత 2018లో నిర్వహించిన పీఆర్ఐఎస్ సర్వేలో ఈ భూమిని ప్రభుత్వ భూమిగా వర్గీకరించి పునరావాస రిజిస్టర్లో నమోదులు మార్చే వరకు పరిగణనలోకి తీసుకోలేం. దీని ప్రకారం వివాదాస్పద భూమిని గ్రామకాంతం భూమిగా పరిగణిస్తారు. .

సి) వివాదాస్పద ఏసీ.0.06 సెంట్రల్ స్థలాన్ని స్వాధీనం చేసుకుని ఆ స్థలాన్ని లైబ్రరీ నిర్మాణానికి వినియోగించాలని గ్రామసభ, గ్రామపంచాయతీల్లో తీర్మానాలు చేశారు. డి) ఈ తీర్మానాల ఆధారంగా పంచాయతీరాజ్ చట్టం, జీవో ఎంఎస్ నెం.188లోని నిబంధనల ప్రకారం టైల్స్ తొలగించిన ఇంటిని తొలగించేందుకు చర్యలు తీసుకోవాలని పంచాయతీరాజ్ విస్తరణాధికారి పంచాయతీ కార్యదర్శిని ఆదేశించారు.

ఈ) ఈ ఆదేశాల ఆధారంగా పంచాయతీ కార్యదర్శి 06.01.2022, 10.01.2022 తేదీల్లో టైల్స్ వేసిన ఇంటిపై అతికించి, పిటిషనర్లు చెందిన టైల్స్ ఇంట్లోని సామగ్రిని తీసివేసి 17.01.2022న టైల్స్ వేసిన ఇంటిని కూల్చివేశారు.

ఎఫ్) 06.01.2022 మరియు 10.01.2022 నాటి నోటీసులో పిటిషనర్ టైల్స్ ఉన్న ఇంటిని ఖాళీ చేయమని మాత్రమే పిలుపునిచ్చింది మరియు పిటిషనర్లు ఆ ఇంటి నుండి ఎందుకు ఖాళీ చేయకూడదో కారణం చూపించమని పిటిషనర్లు కోరలేదు. జి) ఈ నోటీసు జి.ఓ.ఎం.ఎస్.నెం.188 యొక్క ప్రాథమిక అవసరాలను తీర్చలేదు.

9. పంచాయతీరాజ్ చట్టం 1994లోని సెక్షన్ 58, 98, 103 ప్రకారం జీవో ఎంఎస్ నెం.188తో పాటు నోటీసులు జారీ చేశారనేది 5వ ప్రతివాది వాదన. సెక్షన్ 58 ప్రకారం గ్రామ పంచాయతీలో నిర్దిష్ట అవసరాలకు అవసరం లేని పశువుల మేత మైదానాలు, నూర్పిడి అంతస్తులు, దహనం, శ్మశానవాటికలు, పశువుల స్టాండ్లు, బండి స్టాండ్లు, టాప్స్ వంటి కొన్ని ఆస్తులు ఉన్నాయి. "అనగా" అనే పదాన్ని ఉపయోగించే సెక్షన్ 58 యొక్క భాష, ఇది సమగ్ర జాబితా అని అర్థం. సెక్షన్ 98 ప్రకారం గ్రామపంచాయతీకి చెందిన ఏదైనా పబ్లిక్ రోడ్డుపై ఏదైనా ప్రొజెక్షన్, ఆక్రమణ లేదా అడ్డంకిని భవన యజమానికి నోటీసు ఇచ్చిన తర్వాత తొలగించే అధికారం ఎగ్జిక్యూటివ్ అథారిటీకి ఉంది.

10. సెక్షన్ 103 ప్రకారం ప్రజాప్రయోజనాల కోసం కేటాయించిన, గ్రామపంచాయతీకి చెందిన భూమిని అనధికారికంగా ఆక్రమించిన వారికి జరిమానా, నష్టపరిహారం వసూలు చేస్తారు. పబ్లిక్ రోడ్డును ఆక్రమించినట్లు ఫిర్యాదు లేనందున ప్రస్తుత కేసుకు సెక్షన్ 98 వర్తించదని స్పష్టం చేసింది.

11. సెక్షన్ 58 కొన్ని ఆస్తులను గ్రామ పంచాయతీకి అప్పగిస్తుంది. సెక్షన్ 58 ప్రకారం గ్రామకంఠం భూములన్నీ గ్రామపంచాయతీలకే చెందుతాయా అనే ప్రశ్నను ఈ తీర్పు సందర్భంగా పరిగణనలోకి తీసుకుంటారు. అలాంటి ఆస్తులను అనధికారికంగా ఆక్రమిస్తే జరిమానా విధించడానికి సెక్షన్ 103 వీలు కల్పిస్తుంది. దీంతో ప్రశ్నార్థకమైన భూమి గ్రామపంచాయతీ ఆధీనంలో ఉందా అనే ప్రశ్న తలెత్తుతుంది.

12. సివిల్ అప్పీల్ లో జగ్ పాల్ సింగ్, ఓర్స్ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ పంజాబ్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఇచ్చిన తీర్పుకు అనుగుణంగా 21.07.2011 నాటి జీవో ఎంఎస్ నెం.188ను ప్రభుత్వం జారీ చేసింది. గ్రామపంచాయతీలకు చెందిన భూములను మూడు కేటగిరీలుగా ఆ జీవో వర్గీకరించింది.

ప్రస్తుతం రూల్-2లో కేటగిరీ-సికి సంబంధించి ఈ కింది విధంగా ఉంది: కేటగిరీ-సి: గ్రామ పంచాయతీలకు ఉంది. అన్ని పబ్లిక్ వాటర్ వర్క్స్, అన్ని పబ్లిక్ వాటర్ కోర్స్, స్ప్రింగ్స్, రిజర్వాయర్లు, చెరువులు, తొట్టెలు, ఫౌంటెన్లు, బావులు, స్టాండ్ పైపులు మరియు ఇతర నీటి పనులు (ఆంధ్రప్రదేశ్, పంచాయతీరాజ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 80 ప్రకారం) మైనర్ ఇరిగేషన్ ట్యాంకులు, ట్యాంక్ బండ్ లు మరియు అన్ని నీటి వనరులు మరియు వెస్టెడ్ పోరంబోక్స్ (నేలలు, కాల్పడం మరియు శ్మశాన వాటికలు, పశువుల స్టాండ్ లు, బండి స్టాండ్ లు, టాప్ లు). పంచాయతీరాజ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 58(1)లో పేర్కొన్న అవే కేటగిరీల భూములను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

13. గ్రామపంచాయతీ ఆస్తుల పరిరక్షణకు అనుసరించాల్సిన విధానం 3, 4లో పొందుపరిచారు. రూల్ 3 ప్రకారం క్షేత్రస్థాయి సర్వే తనిఖీలతో పాటు ఫీల్డ్ మెజర్ మెంట్ బుక్, ఫీల్డ్ సర్వే అట్లాస్ ఆధారంగా గ్రామపంచాయతీకి చెందిన భూముల జాబితాను ప్రతి గ్రామపంచాయతీ పంచాయతీ కార్యదర్శి తయారు చేయాలి. పైన పేర్కొన్న ఇన్వెంటరీని గ్రామసభ ముందు ఉంచాలి, ఇది ఒక తీర్మానాన్ని ఆమోదించడం ద్వారా ల్యాండ్ ఇన్వెంటరీ బిల్లులను ఆమోదిస్తుంది. అనంతరం గ్రామపంచాయతీ కూడా సమావేశం ఏర్పాటు చేసి తీర్మానం ద్వారా భూముల జాబితా బిల్లులను ఆమోదిస్తుంది. ఆమోదం పొందిన భూముల జాబితా బిల్లులను జిల్లా గెజిట్ లో ప్రచురిస్తారు.

14. రూల్ 4 ప్రకారం పంచాయతీకి చెందిన ఏవైనా ఆస్తులు వేరే వ్యక్తుల ఆధీనంలో ఉన్నట్లు తేలితే సంబంధిత పార్టీకి నోటీసులు జారీ చేసి, తొలగింపు ప్రక్రియకు ముందు సంబంధిత పక్షానికి విచారణ జరిపించాలి. సహజంగా, అటువంటి విచారణలో ఆస్తిపై ఆ వ్యక్తి యొక్క వాదనలపై విచారణ ఉంటుంది. ఆ వ్యక్తిని విచారించిన తర్వాత పంచాయతీ కార్యదర్శి తగిన ఉత్తర్వులు జారీ చేస్తారని, ఆ ఉత్తర్వులు జారీ చేసిన తర్వాత తొలగింపు జరుగుతుందన్నారు. ఆదేశాలు జారీ చేయడం వల్ల బహిష్కరణకు గురైన పార్టీపై అటువంటి ఆదేశాలను అందించడం కూడా చట్టంలో ఉంది. అంటే సదరు వ్యక్తికి అలాంటి ఆదేశాలు ఇవ్వకుండా ఒక వ్యక్తిని ఖాళీ చేయించడానికి వీల్లేదు.

15. ప్రస్తుత సందర్భంలో, రూల్ 3 కింద గ్రామసభ లేదా గ్రామ పంచాయతీ ద్వారా ఏదైనా జాబితా తయారు చేయబడిన లేదా ఆమోదించబడిన దాఖలాలు లేవు. ఈ విషయాన్ని పక్కన

పెడితే, రూల్ 4 యొక్క కనీస ఆవశ్యకత, అంటే పిటిషనర్కు విచారణకు అవకాశం ఇవ్వడం మరియు ఏదైనా తొలగింపు జరగడానికి ముందు పిటిషనర్ దాఖలు చేసిన అభ్యంతరాలపై ఉత్తర్వులు జారీ చేయడం కూడా పూర్తిగా ఆమోదం పొందింది. వాస్తవానికి పిటిషనర్ కు ఇచ్చిన నోటీసుల్లో పిటిషనర్ ను ఖాళీ చేయాల్సిందిగా మాత్రమే పిలిచారని, పిటిషనర్ కు విచారణకు అవకాశం ఇవ్వలేదని పేర్కొంది. ఈ విషయాన్ని జిల్లా పంచాయతీ అధికారి జిల్లా కలెక్టర్ కు ఇచ్చిన నివేదికలో కూడా గమనించి పంచాయతీ కార్యదర్శి, ఎక్స్ టెన్షన్ అధారిటీపై క్రమశిక్షణ చర్యలు తీసుకున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఈ లోపాల కారణంగా పిటిషనర్ ఇంటిని కూల్చివేయడం చట్టం, నిబంధనల్లో ఇచ్చిన అన్ని రక్షణలను స్పష్టంగా ఉల్లంఘించడమే.

16. విధానపరమైన అవకతవకల ప్రశ్నతో పాటు, అటువంటి తొలగింపు అసలు జరిగిందా అనే ప్రశ్న కూడా ఉంది. వివాదాస్పద భూమిని గ్రామకాంతం భూమిగా వర్గీకరించారు. చట్టంలోని సెక్షన్ 58(1) ప్రకారం గ్రామకాంతం భూమి గ్రామపంచాయతీల ఆధీనంలో ఉందని, అనధికారిక ప్రైవేట్ ఆక్రమణ నుంచి ఆ భూమిని రికవరీ చేసుకునే హక్కు తమకు ఉంటుందని ప్రతివాది గ్రామ పంచాయతీ వాదిస్తోంది. పంచాయతీరాజ్ చట్టం 1994లోని సెక్షన్ 58(1) ప్రకారం.. కొన్ని ప్రభుత్వ పోరంబోకులు గ్రామ పంచాయతీ వగైరాలకు చెందుతాయి:- (1) ఈ క్రింది పోరంబోకులు అంటే, మేత మైదానాలు, నూర్పిడి అంతస్తులు, కాల్పడం మరియు శ్మశాన వాటికలు, పశువుల స్టాండ్లు, బండి స్టాండ్లు మరియు టోప్ లు ప్రభుత్వ ఆధీనంలో ఉన్నాయి మరియు ఏ నిర్దిష్ట ప్రయోజనం కోసం అవి అవసరం లేనివి అటువంటి ఆంక్షలు మరియు నియంత్రణకు లోబడి గ్రామపంచాయతీలో ఉంటాయి.

17. బన్నెగాంధీ అండ్ ఓఆర్ఎస్, వర్సెస్ జిల్లా కలెక్టర్, రంగారెడ్డి జిల్లా, ఓఆర్ఎస్, 1లో సెక్షన్ 58(1) ప్రకారం గ్రామకాంతం భూమిని గ్రామపంచాయతీగా లెక్కించనందున, గ్రామకాంతం భూమి గ్రామపంచాయతీల ఆధీనంలో ఉందని భావించలేమని పేర్కొంది.

18. సిగడపు విజయ వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ కేసులో గ్రామకాంతం భూములు ప్రభుత్వ భూములు అనే కారణంతో రిజిస్ట్రేషన్ అధికారులు గ్రామకాంతం భూములకు సంబంధించిన లావాదేవీలను నమోదు చేయడానికి నిరాకరిస్తున్నారని ఇద్దరు పిటిషనర్లు ఫిర్యాదుతో కోర్టును ఆశ్రయించారు. ఈ అంశంపై వెలువరించిన తీర్పులను విస్తృతంగా సమీక్షించిన తరువాత, "గ్రామకాంతాన్ని దాని స్వభావం లేదా వర్గీకరణ ద్వారా ఆక్రమించడం గ్రామకాంతాన్ని

నిషేధిత జాబితాలో చేర్చడం ప్రభుత్వానికి చెందదు" అని పేర్కొంది. ఈ కేసులో ఉదహరించిన తీర్పులు గ్రామకాంతం భూములు మతపరమైన భూములు అవుతాయా అనే ప్రశ్నను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకున్నాయని, ఈ తీర్పులన్నింటిలో ఏకాభిప్రాయం ఏమిటంటే, గ్రామకాంతం భూములు మతపరమైన ఉపయోగం కోసం కేటాయించబడిన మతపరమైన భూములు కావు, అంటే నేలలు లేదా శ్మశానవాటికలు. దీనికి విరుద్ధంగా గ్రామనాథం లేదా గ్రామకాంతం భూములు ఇళ్ల నిర్మాణం కోసం కేటాయించిన భూములని, అలాంటి భూమి ఒక వ్యక్తి ఆక్రమణలో ఉంటే చట్టపరమైన చర్యల ద్వారా కూడా ఆ భూమిని రక్షించుకునే హక్కు ఉంటుందని వారు అభిప్రాయపడ్డారు.

19. బయ్యా మహాదేవశాస్త్రి వర్సెస్ స్టేట్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్ 3 కేసులో ఈ కోర్టుకు చెందిన ఒక ప్రముఖ సింగిల్ జడ్జి పైన పేర్కొన్న తీర్పులు, ఇతర తీర్పులను అనుసరించి ఇలా అన్నారు: "ఈ విధంగా పై న్యాయశాస్త్రం ప్రకారం, ఇళ్ళు నిర్మించే లేదా నిర్మించాలనుకున్న గ్రామకంఠం భూమి ప్రభుత్వానికి లేదా గ్రామ పంచాయితీకి చెందినది కాదని నిర్వచించవచ్చు. ఆ దృష్ట్యా ఆ భూమి గ్రామకాంతం అని, పిటిషనర్లు ఆక్రమించుకున్నారని ప్రతివాదుల వాదనను అంగీకరించినా, ఆ వాస్తవం ప్రతివాదులకు ఎలాంటి హక్కును ఇవ్వడానికి భరోసా ఇవ్వదు. అందువల్ల, ప్రతివాదులు సబ్జెక్టు భూమి మరియు కాంపౌండ్ వాల్ నిర్మాణానికి సంబంధించి పిటిషనర్ల స్వాధీనం మరియు ఆనందంలో జోక్యం చేసుకోలేరు.

20. ప్రస్తుత కేసులో పిటిషనర్ 1960వ దశకం నుంచి టైల్స్ వేసిన ఇంటిని చాలాకాలంగా తన ఆధీనంలో ఉంచుకున్నారని అన్ని పక్షాలు అంగీకరించిన విషయం. ఆంధ్రప్రదేశ్ పంచాయతీరాజ్ చట్టం, 1994లోని సెక్షన్ 58(1) దృక్కోణం నుంచి చూసినా, లేదా నిర్ణయించిన కేసుల కోణంలో చూసినా, ఆక్రమిత గ్రామకాంతం భూమిని ఆంధ్రప్రదేశ్ పంచాయతీరాజ్ చట్టం, 1994లోని సెక్షన్ 98 లేదా 103లోని నిబంధనలను లేదా జీవో ఎంఎస్ నెం.188లోని యంత్రాంగాన్ని అమలు చేయడానికి గ్రామపంచాయతీ ఆస్తి కాదు. తేది 21.07.2011.

21. దీని ప్రకారం పిటిషనర్ ఆధీనంలో ఉన్న టైల్స్ ఇంటి కూల్చివేత 5వ ప్రతివాది అధికారానికి అతీతం. పిటిషనర్ ఇంటిని కూల్చివేయడం విధానపరమైన మరియు ప్రామాణిక చట్టాన్ని ఉల్లంఘించడం కాబట్టి, ఈ మొత్తం చర్య చట్టవిరుద్ధం, ఏకపక్షం మరియు భారత

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 14 & 300-ఎలో హామీ ఇవ్వబడిన హక్కులతో సహా పిటిషనర్ హక్కులను ఉల్లంఘిస్తుందని భావించాలి.

22. టైల్స్ వేసిన ఇంటిని అక్రమంగా కూల్చివేశారని, టైల్స్ వేసిన ఇంట్లో ఉన్న పిటిషనర్ల కంప్యూటర్లు, ఇతర సామగ్రిని 5వ ప్రతివాది అక్రమంగా తీసుకెళ్లారని పిటిషనర్ ఫిర్యాదు చేశారు. పిటిషనర్ కంప్యూటర్లు, ఇతర సామగ్రిని 5వ ప్రతివాది తీసుకున్నారన్న పిటిషనర్ వాదనను 5వ ప్రతివాది తోసిపుచ్చలేదు. పిటిషనర్ కు నష్టపరిహారం చెల్లించే ప్రశ్న మిగిలింది. అక్రమంగా ఆస్తుల కూల్చివేతకు ముందు ఉన్న స్థితిలోనే పిటిషనర్ ను తిరిగి ఉంచడానికి అర్హులు.

23. పిటిషనర్ ఆక్రమణలో ఉన్న టైల్స్ ఇంటిని చట్టవిరుద్ధంగా కూల్చివేశారని, ఈ కూల్చివేత చట్టవిరుద్ధమని ఈ కోర్టు నిర్ధారించిన తర్వాత, కూల్చివేతకు ముందు పొందిన అదే స్థానానికి తిరిగి రావడానికి పిటిషనర్కు అర్హత ఉంటుంది. అంటే పిటిషనర్ ఇంటిని పునర్నిర్మించాల్సి ఉంటుందని, ఆ టైల్స్ ఇంటి నుంచి తొలగించిన పిటిషనర్ పరికరాలు, సామగ్రిని పిటిషనర్ కు తిరిగి ఇవ్వాలి ఉంటుందన్నారు. సదరు మెటీరియల్కు ఏదైనా నష్టం జరిగితే, అటువంటి కూల్చివేత వల్ల కలిగే నష్టాన్ని భర్తీ చేయడానికి పిటిషనర్కు అర్హత ఉంటుంది.

24. పైన పేర్కొన్న అన్ని కారణాల వల్ల, రిట్ పిటిషన్ ఈ క్రింది ఆదేశాలతో పరిష్కరించబడుతుంది:

1. నష్టపరిహారంలో భాగంగా 5వ ప్రతివాది టైల్స్ వేసిన ఇంటి పునర్నిర్మాణానికి అయ్యే మొత్తం ఖర్చును పిటిషనర్ భరించాలి. ఇంతకు ముందు పొందిన కొలతలతో టైల్స్ చేసిన ఇంటిని పునర్నిర్మించడానికి ఈ నిర్మాణం ఉంటుంది.

2. అటువంటి నిర్మాణం కొరకు, 5వ ప్రతివాది ఈ ఉత్తర్వు కాపీని అందుకున్న తేదీ నుండి మూడు వారాల వ్యవధిలో పిటిషనర్ కు రూ.2,00,000/- తాత్కాలిక మొత్తాన్ని చెల్లించాలి.

3. పిటిషనర్ 5వ ప్రతివాది లేదా మరే ఇతర అధారిటీ నుంచి ఎలాంటి భవన నిర్మాణ అనుమతులు లేదా అనుమతి పొందకుండానే టైల్స్ ఇంటిని పునర్నిర్మించడానికి అనుమతించబడతారు.

4. పిటిషనర్, సదరు టైల్స్ ఇంటి పునర్నిర్మాణం తరువాత, పిటిషనర్ తాత్కాలిక మొత్తం రూ.2,00,000/- కంటే ఎక్కువ ఖర్చు చేసిన అదనపు మొత్తాలను 5వ ప్రతివాది నుండి రికవరీ చేయడానికి అర్హులు.

5. పిటిషనర్ ఆధీనంలో ఉన్న టైల్స్ హౌస్ నుంచి 5వ ప్రతివాది తీసుకెళ్లిన వస్తువులన్నింటినీ తక్షణమే తిరిగి ఇచ్చేయాలని 5వ ప్రతివాదిని ఆదేశించాలి.

6. తీసుకున్న మెటీరియల్లో ఏదైనా లోపం ఉంటే లేదా సంబంధిత కంప్యూటర్లకు ఏదైనా నష్టం జరిగినప్పుడు, అటువంటి నష్టం లేదా లోటు కారణంగా నష్టపరిహారాన్ని వసూలు చేయడానికి పిటిషనర్కు హక్కు ఉంది.

7. ఇంటి పునరుద్ధరణ వల్ల, పిటిషనర్ ఆస్తికి జరిగిన నష్టం కారణంగా డబ్బు రికవరీ చేయడానికి, అటువంటి నష్టాలను రికవరీ చేయడానికి మరియు నష్టపరిహారం పొందడానికి పిటిషనర్ సివిల్ చర్యను ప్రారంభించే అవకాశం ఉంది. ఖర్చులకు సంబంధించి ఎలాంటి ఆర్డర్ ఉండదు. దీనికి కొనసాగింపుగా పెండింగ్ లో ఉన్న ఇతర పిటిషన్లు ఏవైనా ఉంటే వాటిని మూసేయాలి.

జస్టిస్.ఆర్.రఘునంద్రావు

5 మే, 2022

జె.ఎస్.

గౌరవనీయ జస్టిస్ ఆర్.రఘునందన్ రావు

2022 డబ్ల్యు.పి.నెం.1402

5 మే, 2022

జె.ఎస్.